

ONAGY ZOLTÁN

Hajnali szövegromok

ÚJ TÁJAKON GYŐRI LACIVAL

19. 03. 01., péntek

Győri Lacit járja körbe-körbe. Győrit halmoz fel. Ugyan az első – a szerkesztőnek írott, gondolkodás nélküli – válaszmondata szerint „Nem szerencsés költővel foglalkoznom mostanában”, ami igaz is, hétszentség, hogy nem. A második körre felismeri, hogy nem a költő, hanem a prózaíró Győri. Mégis izgalmas, lazán körbejárt vadon. A költő Győriről mindenki elmondta a magáét eddig, nincs ismétlés, nincs leckefelmondás. Ez itt a próza (is).

*

A második péntek az új úton. Az új Kristóf-kör második pénteke. Már megvan és végleges, biztosan nem változtat, nem tervezi át. Megfelel hosszban, az emelkedők és a lejtők arányában. Benne két gyilkos emelkedésű, megkerülhetetlen lépcső, de nem vágat felfelé, szép lassan, ahogy a csillag megyen, nem fojtja meg. A kíséreléssel eltöltött hét alatt az is kiderül, hogy miközben tiltott elemek nem kerülhetnek a körbe, mégis ugyanazon az elemek áll. Szinte. Az elemek.

Hiába tiltakozna, mert hiába. Az egyetlen lehető új Kristóf. Nincs választék, az összes többi, ami még Kristóf-körnek nevezhető, elfogyott, felhasználta, elfogyasztotta, megemésztette, elunta. A narancs utolsó gerezdje. Az utolsó útvonal, amely útvonal még érinti a lakást. A lakásból indul, a lakásban végződik. Vagy értékeli és megbecsüli az újdonság előnyeit, a hátrányokról megfeledkezve, tudomásul veszi, a Nagy-Kristóf így válik monolit egésszé, ezzel a hiánnyal, amitől tart a kezdetektől, vagy visszatér a régi rendszerek egyikébe, és teker fáradtan, öregesen, mint az imamalom. Néha nyekken egyet. Vagy kettőt.

19. 03. 02., szombat

Könyvhalom. Hol ide lapoz, hol oda, hol az egyik fekszik hason a nagysztal üvegén, hol a másik. És a prózakötet, az Éden, mellőle hiányzik a társa, de van, létezik, csak nincs a jelenlévők közt. Helyettesíti, helyettesíteni próbálja, amit kinyomtat innen-onnan.

Hat kötet + az A/4-es kézirat, a rendszerezetlen, hol itt, hol ott nem illeszkedő saláta – kész állandó kiállítás. Ha nem érintik egymást, és ha nem érintik az olvasót sem, egységes tömb, közös atmoszféra. Különösen egységes ájer, távoli, furcsa, történetmondó világ. A fecske megvillan az esti, tükörsima tó fölött, iszik egy kortyot, s már régen nincs ott, amikor a koncentrikus körök elindulnak a part felé. Egy szókapcsolat, metafora, két egymásra hajló, sorzökkenő főnév, mögötte az el nem mesélt történet.

Itt az *Elérhetetlen föld* is. A második *Elérhetetlen föld*. Rózsa Bandi-féle hagyaték Vácról, érdekes és érthetetlen. Az egész különös és érthetetlen. Hogy feljárt Rózsa Bandihez egy különös és érthetetlen csapattal, már ez, maga. Minek is?

Mi a költő? Mit csinál? Véletlenül nem igaz szavú, hazugság ellen harcoló tomboló szabad lélek, ugyanakkor forradalmár? Nem dalnok, aki hitelesen megénekli a múltat, a jelent és a jövőt? Sose értette a költőket, pedig megtett, megtesz mindent.

Az *Elérhetetlen föld* olyan különös. Jelenségszinten különös, különleges. 1969. Szimpla évszám, mégis jelentős, mert kapcsolódik. Még annak is kapcsolódik, aki sose politizált. Csak egy év telik el, 1968-ban a haza újra felragyog, bizonyítékát adja, hogy a haza elkötelezett testvér, akkor is a bajban lévő testvér, barát, szövetséges mellé áll, amikor nehéz. Megvédjük, mert nagyon meg, kedves északi szövetségésünket. A döntéshozók hálásak. Csak tizenkét év telik el ötvenhat óta, amikor az összes északi megye valamennyi párttitkára és a közvetlen brancs északra menekül a bajban, s ő, az északi barát szárnya alá veszi, ne árthasson a fasiszta csócselék. Ki egy szál gatyában úszta át az októberi Dunát, ki csizmát levetve gázolt át az Ipolyon. Hatvannyolcban visszasegíti az országot a segítséget.

Sehol nincs megnevezve, ki dönt. Névvel, helyrajzi számmal. Nyilván olyan valaki, aki egyszerre ért a politikához, a költészethez és az emberekhez, mert megbízható elvtársat választ, aki megbízhatóan szelektál. „Megbízhatóan kell szelektálnunk, elvtársak, ha ennyi a költő, mert a fejünkre nőnek, világosan fogalmazok?”

A döntéshozók, akik mindenhez értenek, egyik kézzel megmentik Csehszlovákiát az imperialista szellemiség térnyerésétől, másik kézzel „okos kézzel” szelektálva költőkkel árasztják el az ország olvasó népét. „A fiatal költő mindig kockázat, elvtársak, lehet eső, lehet hó, tehát csak okosan.” Az addigi lassú, megfontolt tempót mégis örület váltja fel. Nyolcvan költőt szabadít az ország gyanútlan olvasóira. A nyolcvan még gombócból is irgalmatlan mennyiség.

1968–1969: három fiatal költők antológia. *Első ének, Költők egymás közt, Elérhetetlen föld*. Magyarország jobban teljesít.

*

Szép reggel a szombat reggel. Föggöny még bévonva, ablak résnyire nyit. Jó reggel. Jó svádájú. Világbajnok, hogy már gatyában, mezítláb ülhet asztalhoz, nem kell papucs, melegítő, pulóver, nem fagy szét. Hosszú a négytől fél hatig. Kitar a paplan alól hozott meleg egy darabig, amíg átfutja a hajnali kötelezőket, amíg válaszol. Kitar, amíg kitar, de időben szükséges lépni, hogy valóban kitarson.

A második kávé mellé főzi a reggelit, az újat. A madarak. Ó, a madarak! A madarak ekkor, fél öt és fél hat között hangolnak. Zenekarra nyílik a konyhaablak, hadd legyen tisztább, jöjjön csont nélkül. Ül a hokedlin, várja a kávé. Fénylik a játszótér. Leválasztja a zenekari alegységeket. A csendes vörösbegy hangját azonnal felismeri. Mélyen, morcosan indít, aztán elnyújtja, szétcsiviteli, elfecsegi. Egy, de talán két vörösbegy pár lakja a játszótér juharfáit. Aztán – persze – a fekete-rigó. A rigó hím – nem tudni, panaszkodik vagy dicsekszik – mélabúsan nyomja, alig tart szünetet: tilílió-líli-má'-megint-dugnom-kell-haj-ejsze-tilílió-líli! A füzike, a cinkefű visszakibálnak, a poszáta döhösen gurguláz, cserreg röptében, mintha szarka volna.

19. 03. 03., vasárnap

Kiderül, Győri Laci mennyire zokon veszi BZA Kilencekről szóló félmondatát a fűrészporról. Pedig nem kellene. Éppen neki nem volna szükség. Neki, aki mindig késésben, a busz rég elment, ő még mindig a szöveget keresi, hogyan álljon a dologhoz. Utazzon-e egyáltalán.

Ha jól látom, a többiek után kullog, ha. Mintha ott se volna.

Vagy nem is. Az ember – ha csak születésileg nem eleve megfelelésre rendeltetett, mint a jobbágy lánya a nagyvárosi gimnáziumban –, gyorsan felismeri, bizonyítania kellene a megbízhatóságát, mert a megbízhatóságot bizonyítani kell. Ha megbízhatónak akar látszani. Erről soha nincs szó. Ugyan miért nem hangzik el ez soha? Egy nyamvadt megyei napilap rovatvezetőjének is megbízhatónak kellett lennie, és ha az, annak is kellett látszania. Odajárul, és bólogat vadul, hogy igen, én aztán megbízható vagyok. Kiállom a három próbát.

Akinek bírja a gyomra, megy, bizonyít és megbíznak benne.

A gyengébb gyomorral bírók elvermelnek valami könyvtár kölcsönzőpultjánál.

*

Ünnep. Ünnepi vasárnap. Az első márciusi vasárnap az idén. Forradalmi vasárnap, mert a tavasz bakancsorra már van, túr, tolja maga előtt a tavasz által forradalmivá tett légteret. Tavaszi szél vizet áraszt.

Tegnap még igen hiányolta, ma nem, az odalent párhuzamosan futó Visegrádi út reggeli morgását, a házak közül előlvillanó reflektorokat.

Elfogadja, csend, később indul a nap. Az új Kristóf hangváltozásaival is beüzemel lassan.

19. 03. 04., hétfő

„Látszik minden, ismétlődik minden, ha alkalmasan előadva az állítvány, jut hozzá alkalmas alany. Ige főleg. Határozók, jelzők tehetség szerint. Forradalmi Ifjúsági Napok a Család Év alig múltával.”

„Arról nem beszélve, ha a belsejében élni, a szem is megváltozik, lát, amit akar.”

„Ha elvtárs vagy, nem szólsz bé az elvtársaknak!”

„Megfelelő főnévvel pótolható: „Ha ... vagy, nem szól bé a ...nak.”

„Civil ember, aki hétköznapi, aki menetelés közben figyeli maga körül az utcát, elöl, hátul, oldalt, könnyen felismeri, ha egy ismeretlen hasonló ritmusban lép, hasonló ívben leng a keze, hasonló arckifejezéssel néz a bokorra, ha madárka szállott rá.”

„Milyen izgalmasan tempóz ez a próza!”

„Civil, hétköznapi ember, aki nem tervel költő lenni, író se tervel lenni, kritikus sem, nem verset olvas. Verset költő olvas, meg a szerkesztők hivatalból. A hétköznapi ember életet olvas saját hétköznapijai közé, ha valamiképpen rászokott. A költőt olvassa, a költő verseit ugyan, de nem verset, hanem a költő életét rímbe szedve, ha rímbe, szabadversként, ha úgy, ha elégiaként, amikor elégiaként. Ha prózát olvas, akkor is a közös tempót olvassa ki.”

*

Fél hatkor – kíváncsian a virradat fényeire – indulna, de elszószól. Ilyenkor nem azt mondja magának, hogy kurvára nincs kedve elindulni, mert nem szívésen vállalja

Tarján Tamással egy hármás könyvbemutatón 2016-ban

be magának, hogy nincs kedve indulni, hanem azt, hogy vár keveset, hogy „jobbak legyenek fények”. Menne, sőt, útra kész, menetkészen táncol, mint a paripák a hintó előtt, de a fények, ugye.

Az ember kell, hogy hazudjon néha magának. Óvatos igazságai (ők a hazugságok) mellélövésai nélkül nem volna egyéb, mint jól megépített jelzőállomás a hegygerincen a pillanat egzakt adataival. Egy hitelesített barométer, hiteles hőmérő, és egy metronóm adatainak összese. Amiből nem születhet bármi, az szentség. Ha szilaj kecskebak egzakt születését jelzik az egzakt adatok, abból nem születhet lágy szőrű pompás nősténymacska. Az ember mellékelt, bizonyítottan óvatos igazságai lehetővé teszi a macskát. Ez benne a jó. Ok, a macska az ok, hogy esőbe ne induljon, csak amikor kötelező. Viszont, hogy ne lehessen kötelező, kivonja magát.

19. 03. 05., kedd

Vissza a versekhez, a történelemhez.

Ugyan mi a jó Istent gondolt Györi László, mit a Magvető szerkesztője, Vilmon Gyula, ha amikor a derűt kötelező dallani, ő ezt írja a világról, a létező, épülő szocializmusról? Milyen világ ez, kérem szépen? Mi történik, ha egy mélyen hívó igazhitű kezébe kerül? Lehet számolni egy ilyen költő tehetségével, végtelen szorgalmával, kitartásával, elhivatottságával az építésnél a jövőben?

Na, ugye, nem. A hit eszköz és fegyver. Fegyver nélkül mi a harcos? Na, ugye. Kígyót melengetnének a kebelben? Csoda-e, ha Vas István költő elvtárs úgy visszahőkölt?

Kávés Katica

*Olcsó butikban láthatod,
hol mindenki ismerős.
Ennek a presszónak
Kávés Katica a neve.*

*Olyan szép, lecsukni kellene,
de nincsen rendőr közel,
vagy hogyha van, hát
ő is kihúzza magát.*

*A kifőzőnők s a kofák
„nagy ringyó” mondogatják.
A virágánus csak mosolyog,
nuhákosárral hordja a liliomot.*

*A kicsi meggyeszíve
az viszont meghasad.*

*

Nyilván a korából (tata) következik, hogy szemetel az eső, de ő madarászol, madárhangokat válogat a játszótér fáiról, ahelyett, hogy előkeresné az esőkabátot.

Miután befejezi (nemigen jut egyről kettőre, valójában a balkáni gerle thuthúúját várja, ami azt jelenti, megvan az első tojás, szinte házityúkként gondol a párra, fészükre), ül vissza a gépbe, zárja a reggelt. Gondolja: „Na, egy kedd-Kristóf, világosodik, gyerünk!” – szokásból erkély. Eddigre nem szemetel, zuhog. Az összes régi Kristóf kelet felé ragyog, az új Kristóf nyugat felé. „Nna, szentség!” Esőre kellene öltöznie. Nem öltözik esőre. Vár.

'19. 03. 03., szerda

Amihez nyúl, amit megformáz, elég hihetetlen próza. A hatás. Mintha nógrádi falu volna az Ipoly partjáról, mintha Békés és Nógrád szomszéd volna. Mégis ilyen kicsi ez az ország? Jó hallani. Halk, kimétt, szuggesztív, tele rafinált alácsavart affinitással, szakértelemmel.

Azannya, mordul néha az ember, miért nem jutott eszembe megírni? (pl. a tarló és kaszatartás technikái). Ezek itt totál „elírások”. Dühítően pontos, mérnökien hiteles „elírások”, mintha direkt a megírhatósága miatt figyelte volna meg Győri a folyamatot ilyen részletesen. Agyagszobrász. A nyers anyagba menetből kimarkol, csinál belőle egy új kisfigurát. Ez nem folklór, hanem a kéz, ahogy érinti az anyagot. Döngő léptű, elpusztíthatatlan, mégis pusztuló figurák. Gyerek lát ilyeneket. A gyerek szeme a létezés öröméről.

Érezhetően összefoglaló, végső jegyzetek. Talán a regény előtti, nagyregényt megelőző utolsó jegyzetvizsgálat: élnek-e, s ha élnek, mennyire.

Nincs egyéb dolog immár, mint várni Győri készülő nagyregényére.

*

Eltelik, „rá visszatekint a nap.” Van rizikója, hogyan ne volna, indulni is, nem indulni. Minek nincs rizikója? Ha lovas kocsival megyen, megharapja (-rúgja) a ló. Ha kerékpárral megyen, letörik a pedál. Mondjuk. Ha kocsival, belerongyol oldalról valami elmebeteg alkoholista, aki azt se tudja, milyen nap van. Ha netán hajóval, aknára fut, oszt megnézheti magát. Ha a biztonság érdekében kellő páncéltatú tankkal, a körkörös védelem nevében durrant oda egy túlbuzgó hazafi. A repülőt meg elrabolják, elfoglalják, vadlibacsapatot üt el, villám csap beléje. A repülő lezuhan. Föl se száll. Igaz, ha föl se száll, le se zuhan.

Költészeti folyóirat
Első szám: 1995. október 10.
Megjelenik negyedévente

Alapító, főszerkesztő: Turczi István

Szerkesztik:
Turczi István (vers, tanulmány)
Zsille Gábor (olvasószerkesztő)
Király Farkas (on-line)
Vass Tibor (képzőművészet)

Szerkesztőségi titkár: Pálos Anna
Lapterv: Takács József
Logo: Urbán Tibor
Tördelés: DT Pro Bt.

Szerkesztőség:
1147 Budapest, Gyarmat u. 106.
Tel./fax: 25-181-63
E-mail: tippcult@t-online.hu
Honlap: www.parnasszus.hu

Kiadja a TIPP-Cult Kft.
Felelős kiadó: Turczi István

Alapító mecénás: Ispánki László

ISSN 1219-3275

Lapunk megjelenését támogatta:

Nemzeti Kulturális Alap

Sokszorosítás: MIPRODUKT Kft.

Előfizethető a Kiadónál (1147 Budapest, Gyarmat u. 106.)
Megvásárolható webshopunkban: www.parnasszus.hu